Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

Artykuły

Studia Iuridica Lublinensia vol. XXVI, 1, 2017
DOI: 10.17951/sil.2017.26.1.193

Paweł Gała
Uniwersytet Śląski
pawel.gala@us.edu.pl

Ochrona bioróżnorodności jako determinanta Wspólnej Polityki Rolnej

Biodiversity Conservation as the Determinant of the Common Agricultural Policy (CAP)

STRESZCZENIE

Jednym z efektów ekspansji człowieka na Ziemi jest ogromny wzrost tempa wymierania gatunków. Proces ten prowadzi do znaczącego ograniczenia bioróżnorodności. Jej ochrona jest konieczna z najbardziej elementarnych przyczyn: dla zachowania mechanizmów działania żywej przyrody oraz zdolności przyrody do przetrwania zmian środowiska, a także dla zapobieżenia utracie wartości przyrodniczych, jeszcze nieodkrytych i niewykorzystanych, które mogą być podstawą rozwoju i gwarancją przeżycia przyszłych pokoleń. Pojęcie różnorodności biologicznej zostało zdefiniowane w Konwencji o różnorodności biologicznej przyjętej podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat środowiska i rozwoju (tzw. Szczytu Ziemi) w Rio de Janeiro 5 czerwca 1992 r. Sygnatariuszem tej Konwencji jest Unia Europejska. Zobowiązania nałożone na sygnatariuszy Konwencji winny znaleźć odzwierciedlenie we Wspólnej Polityce Rolnej (WPR) UE. Konieczność ochrony różnorodności biologicznej nie stanowiła jednak determinantu WPR aż do 2014 r. Dopiero jej ostatnia faza rozwojowa wprowadziła zestaw środków służących ochronie bioróżnorodności. Ważne jest, by regulacje prawne WPR znalazły odzwierciedlenie w przepisach prawa krajowego członków UE oraz by ich wdrażaniu towarzyszyło uznanie wartości kapitału naturalnego przez społeczność UE.

Słowa kluczowe: bioróżnorodność; ochrona bioróżnorodności; rozwój obszarów wiejskich; Wspólna Polityka Rolna

WPROWADZENIE

Od początku swego istnienia cywilizacja czerpie niezliczone korzyści ze środowiska naturalnego i jego bioróżnorodności. Korzyści te określa się także

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

mianem tzw. usług ekosystemowych[1], na które składają się takie dobra, jak m.in.: żywność, drewno i włókna, woda pitna, biomasa (z przeznaczeniem na paliwo), zasoby genetyczne, naturalne farmaceutyki oraz funkcje ekosystemów, wśród których należy wyróżnić funkcje regulacyjne (utrzymanie jakości powietrza, regulacja klimatu, regulacja obiegu wody, kontrola erozji, utrzymywanie jakości gleby, zapylanie, kontrola zjawisk ekstremalnych), wspomagające (siedliska, tworzenie gleby, obieg pierwiastków, produkcja pierwotna, obieg wody) oraz kulturowe (rekreacja i ekoturystyka, wartości etyczne i duchowe, wartości edukacyjne).

Problem konieczności ochrony bioróżnorodności został dostrzeżony przez ludzi późno[2], a na jego regulację prawną trzeba było czekać jeszcze dłużej. Dopiero podczas Konferencji Narodów Zjednoczonych na temat środowiska i rozwoju (tzw. Szczytu Ziemi) w Rio de Janeiro 5 czerwca 1992 r. społeczność międzynarodowa powołała Konwencję o różnorodności biologicznej[3]. Określiła ona trzy zasadnicze[4] cele:

– ochronę różnorodności biologicznej,
– zrównoważone użytkowanie jej elementów,
– uczciwy i sprawiedliwy podział korzyści wynikających z wykorzystania zasobów genetycznych[5].

Konwencja zdefiniowała również pojęcie różnorodności biologicznej, wskazując, że oznacza ono zróżnicowanie wszystkich żywych organizmów występują-

[1] *Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności. Raport wstępny*, Wspólnoty Europejskie, 2008, http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/pdf/teeb_report_pl.pdf [dostęp: 05.11.2016], s. 12.

[2] W literaturze pojęcia „bioróżnorodność" po raz pierwszy użył R. Dalesman (*A Different Kind of Country*, New York 1968).

[3] Konwencja o różnorodności biologicznej weszła w życie dnia 29 grudnia 1993 r. Obecnie liczy 196 członków, w tym Polskę (która ratyfikowała ją w 1996 r., t.j. Dz.U. z 2002 r., nr 184, poz. 1532) oraz Unię Europejską (przyjęła Konwencję Decyzją Rady (EWG) z dnia 25 października 1993 r., Dz.Urz. L 309 z dnia 13 grudnia 1993 r., s. 1–20). Podczas Szczytu Ziemi wraz z Konwencją o różnorodności biologicznej przyjęto także Ramową Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zmian klimatu (Konwencję Klimatyczną), ratyfikowaną przez Polskę w 1994 r. (Dz.U. z 1996 r., nr 53, poz. 238), oraz Konwencję Narodów Zjednoczonych w sprawie zwalczania pustynnienia w państwach dotkniętych poważnymi suszami i/lub pustynnieniem, zwłaszcza w Afryce (Dz.U. z 2002 r., nr 185, poz. 1538). Do Konwencji o różnorodności biologicznej zostały przyjęte dwa protokoły, uszczegóławiające jej postanowienia: 1) w odniesieniu do transgranicznego przemieszczania żywych zmodyfikowanych genetycznie organizmów – Protokół Kartageński o bezpieczeństwie biologicznym do Konwencji o różnorodności biologicznej, przyjęty w dniu 29 stycznia 2000 r. w Montrealu, ratyfikowany przez Polskę w 2003 r. (Dz.U. z 2004 r., nr 216, poz. 2201), oraz 2) w odniesieniu do dzielenia się korzyściami z wykorzystania zasobów genetycznych – Protokół z Nagoi do Konwencji o różnorodności biologicznej dotyczący dostępu do zasobów genetycznych oraz uczciwego i sprawiedliwego podziału korzyści wynikających z ich wykorzystania, przyjęty w dniu 29 października 2010 r. w Nagoi, podpisany przez Polskę 20 września 2011 r.

[4] A. Kalinowska, *Konwencja o różnorodności biologicznej*, „Środowisko" 2010, nr 12(420), s. 31.

[5] Art. 1 Konwencji.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

cych na Ziemi w ekosystemach lądowych, morskich i słodkowodnych oraz w zespołach ekologicznych, których są częścią. Dotyczy ona różnorodności w obrębie gatunku, między gatunkami oraz różnorodności ekosystemów[6].

Obecny stan wiedzy człowieka o otaczającym go środowisku naturalnym nie pozostawia żadnych wątpliwości co do tego, że dobrobyt każdej populacji ludzkiej na całym świecie jest całkowicie i bezpośrednio zależny od usług ekosystemowych[7], zaś różnorodność biologiczna stanowi podstawę generowania tych usług.

Nawet dziś nie jest to jednak wiedza powszechna, a przez całe tysiąclecia ludzie wierzyli, że są w stanie korzystać z dobrodziejstw natury bez żadnych ograniczeń i konsekwencji. Takie właśnie przekonania przyczyniły się do radykalnego zmniejszenia bioróżnorodności na naszej planecie:

– w okresie ostatnich 300 lat obszar zajmowany na całym świecie przez tereny leśne zmniejszył się o około 40%. Lasy całkowicie zniknęły w 25 krajach, 29 państw straciło ponad 90% pokrywy leśnej[8],

– od 1900 r. obszar terenów podmokłych zmniejszył się o połowę[9],

– 20% tropikalnych raf koralowych na świecie już zniknęło, natomiast 95% tych raf zostanie narażonych na ryzyko zniszczenia lub znacznego uszkodzenia do 2050 r., jeżeli nie powstrzyma się zmian klimatu[10],

– w okresie ostatnich dwóch dekad zniknęło 35% lasów namorzynowych. Niektóre kraje straciły nawet do 80% namorzynu[11],

– szacuje się, że tempo wymierania gatunków spowodowane działalnością człowieka jest tysiąc razy szybsze niż tempo naturalne, typowe dla długofalowej historii Ziemi[12],

– od 2000 r. w skali globalnej utracono bezpowrotnie około 27% pierwotnej naturalnej bioróżnorodności, a szacuje się, że do 2050 r. odsetek ten wzrośnie średnio do 38% (w niektórych regionach do 47%)[13],

– szacuje się, że w okresie od 2000 r. do 2050 r. utrata terenów naturalnych w skali globalnej wyniesie około 750 mln ha (obszar wielkości Australii)[14].

---

[6] Art. 2 Konwencji.

[7] *Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności*..., s. 12.

[8] *Global Forest Resources Assessment*, FAO, 2005, www.fao.org/docrep/008/a0400e/a0400e00.htm [dostęp: 05.11.2016].

[9] M. Moser, C. Prentice, S. Frazier, *Wetland inventory: Overview at a global scale*, http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?rep=rep1&type=pdf&doi=10.1.1.214.4732 [dostęp: 05.11.2016].

[10] L. Burke, K. Reytar, M. Spalding, A. Perry, *Reefs at Risk Revisted*, Washington 2011, s. 5.

[11] *Ecosystems and Human Well-being: Synthesis*, ed. W.V. Reid, Washington 2005, s. 155.

[12] *Ibidem*, s. 100.

[13] J.R. McNeill, W.H. McNeill, *The Human Web: A Bird's-Eye View of World History*, New York 2003, s. 11.

[14] *The Cost of Policy Inaction: The Case of Not Meeting the 2010 Biodiversity Target*, eds. L. Braat, P. Brink, European Commission, Wageningen–Brussels 2008, www.globio.info/downloads/85/Report%20%20Braat%20&%20ten%20Brink%20eds%20(2008)%20The%20Cost%20of%20Policy%20Ina.pdf [dostęp: 05.11.2016], s. 61–63.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

Wskazane wyżej przykłady stanowią tylko egzemplifikację globalnych procesów utraty bioróżnorodności na naszej planecie.

Następstwem utraty lub ograniczenia bioróżnorodności jest natomiast utrata lub ograniczenie możliwości korzystania przez ludzi z dóbr i funkcji otaczających ich ekosystemów. W tym przypadku cechą charakterystyczną jest to, że utrata bioróżnorodności w najwyższym stopniu dotyka społeczeństw ubogich, które w najszerszym i najbardziej elementarnym zakresie korzystają z natury. Dla przykładu wskazać można utratę podstaw egzystencji dla społeczeństw rybaków wskutek wyczerpania łowisk ryb czy też pogłębiające się ubóstwo mieszkańców Haiti na skutek wyrębu lasów[15].

Także społeczności krajów wysoko rozwiniętych są w znaczący sposób zagrożone następstwami utraty bioróżnorodności. W *Czerwonej Księdze Gatunków Zagrożonych*, publikowanej przez Światową Unię Ochrony Przyrody, wskazano, że około 70% gatunków roślin na Ziemi jest zagrożonych wyginięciem[16], podczas gdy:

– około połowa leków syntetycznych jest pochodzenia naturalnego[17],

– spośród wszystkich dostępnych leków ograniczających rozwój nowotworów i koniecznych do zwalczania tej choroby: 42% to substancje naturalne, a 34% to substancje półnaturalne[18],

– 3/4 populacji polega na tradycyjnych naturalnych środkach leczniczych[19].

Przykładów negatywnego wpływu jest oczywiście znacznie więcej. Ograniczanie bioróżnorodności prowadzi do osłabienia sieci naturalnych zależności, dzięki którym funkcjonuje Ziemia. W efekcie życie przyszłych pokoleń będzie

[15] Niegdyś prawie cała powierzchnia Haiti była zalesiona, lecz obecnie lasy stanowią mniej niż 3% powierzchni tego kraju. W konsekwencji, od 1950 do 1990 r., powierzchnia gruntów uprawnych zmalała o ponad 2/5 z powodu erozji gleby. Jednocześnie wylesianie spowodowało osłabienie procesu parowania do atmosfery z powierzchni Haiti i całkowita ilość opadów na wielu obszarach tego kraju spadła o blisko 40%, ograniczając natężenie przepływu wody w korytach rzecznych i stopień nawodnienia gleby. System nawadniania zasila zaledwie połowę powierzchni kraju wstępnie planowanej do melioracji. Gdy przychodzą deszcze, stoki wzgórz nie są w stanie skutecznie zatrzymać ani filtrować wody. Z powodu wylesienia nawet umiarkowane opady mogą spowodować destrukcyjne powodzie. Wody gruntowe i rzeczne zawierają osady i zanieczyszczenia, które doprowadziły do degradacji ekosystemów ujść rzek i wybrzeża. W konsekwencji blisko 90% haitańskich dzieci cierpi na chroniczne zakażenie pasożytami jelitowymi, które przedostają się do ich organizmów w wyniku picia skażonej wody. Wskutek powodzi Haiti utraciło połowę swojego potencjału energii wodnej, ponieważ osady zatamowały przepływ wód przez zaporę Péligre. Haiti jest jednym z najbiedniejszych krajów świata. Zob. *Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności*..., s. 24.

[16] *Ibidem*, s. 18.

[17] B. Hawkins, *Plants for Life: Medicinal Plant Conservation and Botanic Gardens*, 2008, http://213.55.85.90:8080/bitstream/handle/123456789/13583/Plants%20for%20Life%20Medicinal%20plant%20conservation.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 05.11.2016], s. 7.

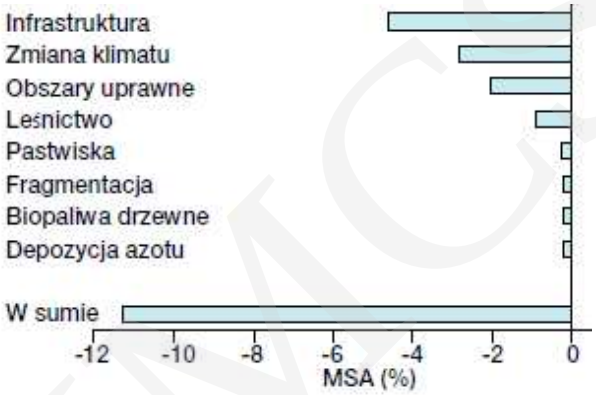
[18] *Ibidem*, s. 8.

[19] *Ibidem*, s. 9.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

trudniejsze, a dla tych społeczeństw, które już teraz znajdują się na skraju przetrwania, stanie się ono wprost niemożliwe[20].

Jednym z podstawowych czynników wpływających na ograniczenie bioróżnorodności jest rolnictwo. Szacuje się, że jest to czynnik najistotniejszy po rozbudowie infrastruktury oraz zmianach klimatu.

Rys. 1. Utrata bioróżnorodności w skali globalnej (MSA) 2000–2050 i główne źródła presji

Źródło: *Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności. Raport wstępny*, Wspólnoty Europejskie, 2008, http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/pdf/teeb_report_pl.pdf [dostęp: 05.11.2016], s. 23.

Obecnie 35% powierzchni Ziemi zostało przekształcone w tereny rolne, ograniczając zakres przyszłej produktywności systemów naturalnych[21]. Z wszystkich dziedzin aktywności człowieka sektor hodowlany wykorzystuje największą powierzchnię ziemi na świecie. Pastwiska zajmują 26% powierzchni, przy czym uprawy przeznaczone na pasze dla zwierząt zajmują około 1/3 ziem uprawnych[22]. Hodowla jest też największym źródłem zanieczyszczenia wody. Rozszerzenie produkcji rolnej będzie miało konsekwencje dla różnorodności biologicznej i usług ekosystemowych.

Zważywszy na tak znaczący wpływ rolnictwa na bioróżnorodność naszej planety, warto zastanowić się, czy konieczność jej ochrony znajduje swoje odzwierciedlenie we Wspólnej Polityce Rolnej Unii Europejskiej.

[20] *Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności*..., s. 18.

[21] *Living Beyond Our Means: Natural Assets and Human Well-being*, ed. R.T. Watson, Washington 2008, s. 8.

[22] *Livestock's Long Shadow. Environmental Issues and Options*, FAO 2006, www.europarl.europa.eu/climatechange/doc/FAO%20report%20executive%20summary.pdf [dostęp: 05.11.2016], s. 21.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

OCHRONA BIORÓŻNORODNOŚCI JAKO DETERMINANTA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ – RYS HISTORYCZNY

Wspólna Polityka Rolna (WPR) to najstarsza i najbardziej rozbudowana polityka Unii Europejskiej. Refleksje dotyczące wpływu idei ochrony bioróżnorodności na historię jej kształtowania należy odnieść do jej poszczególnych etapów rozwojowych, wśród których za F. Tomczakiem można wyróżnić:

1. Lata 1957–1968. Wsparcie produkcji rolnej EWG i dochodów rolnych przez subwencje rolnicze, ceny gwarantowane, wspieranie przemian agrarnych, tworzenie elementów wspólnego rynku itp. Celem było też możliwie dobre zaspokojenie potrzeb żywnościowych w wyniszczonej wojną Europie, tj. zwiększenie produkcji rolnej i dochodów przez stosowanie cen gwarantowanych, przyspieszenie przemian agrarnych.

2. Lata 1968–1993. Plan Mansholta[23]. Stopniowe ograniczenie działań deformujących rynek (np. cen minimalnych) na rzecz mechanizmów strukturalnych, maksymalizacji wsparcia produkcji i dochodów oraz przyspieszenia modernizacji rolnictwa i przemian agrarnych. Dodanie do instrumentarium WPR szkoleń i wcześniejszych emerytur.

3. Lata 1993–2000. Reforma MacSharry'ego[24] i Agenda 2000. Liberalizacja wsparcia rolnictwa i ograniczenie protekcjonizmu. Przejście od dotowania produkcji do wsparcia dochodów.

4. Lata 2000–2007. Agenda 2000 i reforma Fishlera[25]. Stymulowanie wzrostu konkurencyjności sektora żywnościowego UE i obniżanie intensywności rolnictwa. Ochrona środowiska, rozwój obszarów wiejskich.

5. Lata 2007–2013. Oddzielenie wsparcia od produkcji, ograniczenie wysokości dopłat dla największych producentów, wzrost znaczenia działań na rzecz rozwoju wsi. Poszukiwanie nowego ładu agrarnego w warunkach postępującej integracji i globalizacji.

6. Lata 2013–2020. Współczesna WPR[26].

Podstawy prawne WPR zostały uregulowane w przepisach Traktatu Rzymskiego z 1957 r., a więc ponad dekadę wcześniej zanim pojawiły się pierwsze opracowania dotyczące bioróżnorodności. WPR o 35 lat poprzedza Konwencję o róż-

[23] Plan został opracowany przez Komisję Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej pod kierunkiem ówczesnego komisarza rolnego Sicco Mansholta i przekazany Radzie w 1968 r. Reforma miała polegać na reorientacji prowadzonej wówczas polityki, która zanadto koncentrowała się na problemach rynkowo-cenowych, a szczególnie na funkcji dochodowej cen.

[24] Ray MacSharry – irlandzki polityk i rolnik, od 1989 do 1993 r. komisarz ds. rolnictwa Komisji Europejskiej.

[25] Franz Fischler – austriacki polityk i działacz organizacji rolniczych, minister i parlamentarzysta, od 1995 do 2004 r. europejski komisarz ds. rolnictwa.

[26] F. Tomczak, *Ewolucja Wspólnej Polityki Rolnej UE i strategia rozwoju rolnictwa polskiego*, Warszawa 2009, s. 30–31.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

norodności biologicznej. Niezwykle istotny jest także kontekst historyczny genezy WPR. W latach 50. XX w. w państwach stanowiących trzon Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej rolnictwo było miejscem pracy 1/3 ludności oraz tworzyło około 20% PKB[27]. Jednocześnie europejskie rolnictwo w powojennej rzeczywistości było sektorem, który jako jeden z pierwszych wymagał szybkich i znacznych reform. Przede wszystkim istniała potrzeba zwiększenia wydajności rolnictwa przez postęp techniczny i efektywną alokację siły roboczej oraz konieczność stabilizacji rynków rolnych. Miało to zapewnić bezpieczeństwo dostaw produktów rolnych po rozsądnych cenach na rynek europejski. Jednocześnie chciano zadbać o odpowiedni poziom życia społeczności wiejskiej, przede wszystkim przez wzrost indywidualnych dochodów osób zatrudnionych w rolnictwie[28].

Uwarunkowania te były zasadniczymi determinantami Wspólnej Polityki Rolnej na etapie jej powstawania i znalazły swoje odzwierciedlenie w celach WPR określonych przepisami art. 39 Traktatu ustanawiającego Europejską Wspólnotę Gospodarczą. Cele te obejmowały:

– zwiększenie wydajności rolnictwa przez wspieranie postępu technicznego, racjonalny rozwój produkcji rolnej, jak również optymalne wykorzystanie czynników produkcji, zwłaszcza siły roboczej,

– zapewnienie w ten sposób odpowiedniego poziomu życia ludności wiejskiej, zwłaszcza przez podniesienie indywidualnego dochodu osób pracujących w rolnictwie,

– stabilizację rynków,

– zagwarantowanie bezpieczeństwa dostaw,

– zapewnienie rozsądnych cen w dostawach dla konsumentów.

Nie ulega zatem wątpliwości, że w pierwotnych założeniach WPR nie znajdowała się ochrona różnorodności biologicznej. Przeciwnie, osiąganie założonych celów WPR prowadziło do ograniczania (utraty) bioróżnorodności.

Kraje Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej, dla realizacji celów traktatowych WPR, wprowadziły wysokie ceny administracyjne oraz ochronę celną. W ten sposób zapewniono rolnikom wsparcie dochodów i zachęcono ich do zwiększania produkcji. W następstwie takich działań Wspólnota dosyć szybko osiągnęła samowystarczalność żywnościową. Jednak polityka rynkowo-cenowa, polegająca na wykorzystaniu kosztownych instrumentów i utrzymywaniu cen na sztucznie wysokim poziomie, szybko doprowadziła do problemu nadprodukcji żywności. Efekty to: pojawienie się trudności ze sprzedażą produktów przez producentów rolnych; wzrost wydajności produkcji, która nie miała pokrycia we

[27] J.C. Bureau, A. Matthews, *EU Agricultural Policy: What Developing Countries Need to Know*, Dublin 2005, s. 3.

[28] M. Maciejczak, *Perspektywa środowiskowa reform Wspólnej Polityki Rolnej UE*, „Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej" 2010, z. 85, s. 21.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

wskaźnikach konsumpcji; negatywne skutki dla środowiska przyrodniczego wywołane ukierunkowaniem rolnictwa na szybki wzrost intensywności produkcji; ogromne obciążenie budżetu WE.

Tym samym WPR w swojej pierwszej historycznie fazie rozwoju, przez promowanie rolnictwa intensywnego, nastawionego na wzrost wydajności produkcji rolnej kosztem jej jakości (w tym różnorodności), miała wyraźnie negatywny wpływ na różnorodność biologiczną. Sama potrzeba ochrony zróżnicowania biologicznego nie była natomiast w ogóle brana pod uwagę w procesie kształtowania WPR na tym etapie jej rozwoju.

W drugim etapie rozwojowym pojawiło się kilka czynników determinujących zmiany celów i instrumentów WPR. Przede wszystkim sukces dotyczący osiągnięcia celów produkcyjnych i zapewnienia samowystarczalności żywnościowej Wspólnoty został okupiony niepożądanym efektem w postaci upowszechnienia nadwyżkowego charakteru rynku rolnego EWG[29]. Dodatkowo, w wyniku ogólnoświatowego kryzysu i załamania międzynarodowego systemu walutowego, doszło do znaczącego procesu przyspieszenia zjawisk inflacyjnych, co z kolei sparaliżowało wspólny system ustalania cen produktów rolnych. W odpowiedzi na to zagrożenie w 1968 r. doszło do przedstawienia propozycji ujętych w tzw. planie Mansholta. Plan ten zakładał:

– zmniejszenie zatrudnienia w rolnictwie,
– koncentrację ziemi w dużych gospodarstwach towarowych,
– wprowadzenie systemu odłogowania ziemi.

Instrumenty prawne mające na celu wprowadzenie wyżej wymienionych zamierzeń zostały przyjęte w 1972 r.

Również w tym przypadku ochrona różnorodności biologicznej nie odegrała żadnej roli w procesie kształtowania się nowych celów i założeń WPR. Założenie, w ramach planu Mansholta, wprowadzenia systemu odłogowania ziemi wpływało, co prawda, na poprawę bioróżnorodności, jednak efekt ten był całkowicie przypadkowy i nie miał żadnego istotnego znaczenia wobec dalszej intensyfikacji produkcji rolnej w ramach dużych gospodarstw rolnych koncentrujących ziemię i przeznaczających ją do intensywnego wykorzystania rolniczego. Ten okres w ramach WPR to także czas dynamicznego ograniczania bioróżnorodności na terenach wiejskich.

Począwszy od lat 80. ubiegłego wieku, w WPR zaczęły pojawiać się pierwsze instrumenty prawno-ekonomiczne dotyczące wspierania dochodów rolniczych w oderwaniu od produkcji rolnej. Celem wprowadzania tych mechanizmów była stabilizacja dochodów rodzin rolniczych bez pobudzania niekorzystnego zjawiska generowania nadwyżki produkcji rolnej. Nie bez znaczenia była też potrzeba ograniczenia kosztów WPR oraz próba uzyskania akceptacji międzynarodowej

[29] F. Tomczak, *op. cit.*, s. 34.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

dla WPR wobec trwających negocjacji w ramach Rundy Urugwajskiej GATT[30]. Działania te również nie miały żadnego wpływu na ograniczenie procesów utraty bioróżnorodności na obszarach użytkowanych rolniczo.

Na początku trzeciego etapu ewolucji WPR, przypadającego na wczesne lata 90. XX w., na forum międzynarodowym doszło do sformułowania niezwykle istotnej tezy, zgodnie z którą dzisiejsza orientacja polityki rolnej Wspólnoty Europejskiej nie odpowiada wyzwaniom teraźniejszości, a tym bardziej przyszłości. Sytuacja jest obecnie zasadniczo inna od tej, która istniała w okresie powstawania koncepcji Wspólnej Polityki Rolnej. Rolnictwo staje przed zadaniem spełniania nowych funkcji w gospodarce i w ogóle w społeczeństwie[31].

Z przedstawionej wyżej idei rodzą się główne założenia wprowadzonej w 1991 r. reformy MacSharry'ego[32]. Za podstawowe cele tej reformy uznano:

– utrwalenie wielofunkcyjności rolnictwa,
– zachowanie naturalnego środowiska i tradycyjnego wiejskiego krajobrazu,
– umocnienie modelu rolnictwa opartego na dominacji gospodarstw rodzinnych.

Warto przy tym wskazać, że pod pojęciem rolnictwa wielofunkcyjnego rozumiano i definiowano dwie zasadnicze jego funkcje: produkcję żywności i surowców żywnościowych (jako cel kluczowy) oraz ochronę środowiska.

Ten etap modyfikacji polityki rolnej zapoczątkował zmiany w sposobach wspierania rolnictwa, szczególnie tendencję stopniowego oddzielenia pomocy publicznej od wielkości produkcji, zaś ceny produktów rolnych (w tym żywności) były obniżane w zamian za bezpośrednią pomoc dla gospodarstw, która była powiązana z obowiązkiem pozostawiania odłogiem (*set-aside*) części powierzchni rolniczej gospodarstwa. W ten sposób korygowano ujemne skutki WPR i zmniejszano nadwyżki rolne[33].

Reforma MacSharry'ego położyła nacisk na konkurencyjność rolnictwa europejskiego na arenie międzynarodowej oraz na działania strukturalne o charakterze prośrodowiskowym. W tym drugim aspekcie należy uznać ją za pierwszy impuls wprowadzający do WPR elementy związane z ochroną bioróżnorodności.

[30] Układ Ogólny w sprawie Taryf Celnych i Handlu (GATT) został zawarty w dniu 30 października 1947 r. przez 23 kraje. W dokumencie tym przyjęto aż 45 tys. postanowień dotyczących obniżek celnych. Układ zawiera zobowiązanie do sukcesywnego obniżania ceł oraz znoszenia ograniczeń w handlu. Jego postanowienia weszły w życie 1 stycznia 1948 r., a istniał do 1995 r.

[31] I. Jędrzejewski, *Kierunki zmian w polityce rolnej EWG*, „Wieś i Państwo" 1992, nr 1, s. 63.

[32] A. Czyżewski, Ł. Wawrzyniak, *Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej po reformie MacSharry'ego w warunkach różnych opcji polityki gospodarczej*, „Wieś i Rolnictwo" 2004, nr 4, s. 33.

[33] F. Tomczak, *op. cit.*, s. 40.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

W lipcu 1997 r. Komisja Europejska ogłosiła opracowany przez siebie dokument noszący miano Agendy 2000[34]. Sformułowano w nim strategię rozwoju UE na przełomie wieków, która obejmowała:

– pogłębienie i rozszerzenie Unii,
– reformę głównych polityk unijnych, w tym WPR,
– objęcie krajów kandydackich procesami integracyjnymi.

W zakresie reformy WPR Agenda 2000, przy utrzymaniu dotychczasowego poziomu wydatków na rolnictwo, zmieniła ich strukturę. Środki te w większym zakresie zostały przekazane na dopłaty bezpośrednie dla rolników oraz na rozwój obszarów wiejskich. Zmniejszono natomiast zakres ingerencji cenowych na rynkach rolnych.

Wprowadzona Agendą 2000 Europejska Koncepcja Rolnictwa wyraźnie dzieli WPR na dwa filary:

– filar I (rolnictwo), obejmujący konkurencyjność cenową i jakościową, dopłaty bezpośrednie i limity produkcyjne, korzyści z dopłat bezpośrednich, decentralizację i uproszczenie WPR,

– filar II (wieś), obejmujący problemy rozwoju wsi przed i po reformach McSharry'ego oraz problematykę polityki rozwoju obszarów wiejskich UE (w tym rozwinięcie koncepcji wielofunkcyjności rozwoju tych obszarów)[35].

Koncepcja Europejskiego Modelu Rolnictwa podkreślała nie tylko potrzebę i zasady zrównoważonego rozwoju obszarów wiejskich oraz warunki ekonomiczne, środowiskowe, etyczne, ekonomiczne i społeczne, ale też znaczenie nowej polityki rolnej i jej konsekwencji dla rolnictwa i całego społeczeństwa[36]. W ramach właśnie tej koncepcji reformy WPR, przyjętej na Szczycie Berlińskim w 1999 r., zajęto się bliżej innymi zagadnieniami istotnymi dla tego etapu rozwoju rolnictwa europejskiego: jakością i bezpieczeństwem żywnościowym, środowiskiem rolniczym i wiejskim oraz zdrowotnością i jakością (dobrostanem) zwierząt i produkcji zwierzęcej.

Z punktu widzenia ochrony bioróżnorodności postanowienia te stanowiły bazę dla rozwoju myśli, iż rolnictwo jest tą sferą aktywności gospodarczej i społecznej człowieka, która powinna wiązać się ze szczególną odpowiedzialnością za utrzymanie ekosystemów tak naturalnych, jak i przetworzonych rolniczo.

Począwszy od 2000 r. w Unii Europejskiej nasiliła się presja na uczynienie gospodarki europejskiej bardziej konkurencyjną i dynamiczną[37]. Dążenie to nie ominęło WPR, która w tej sferze pozostawiała wiele do życzenia. Rolnictwo

[34] *Agenda 2000. For a stronger and wider Union*, http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/agenda-2000/com97-2000_en.pdf [dostęp: 05.11.2016].

[35] M. Cardwell, *The European Model of Agriculture*, "Oxford University Press" 2004, DOI: https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199242160.001.0001, s. 175.

[36] F. Tomczak, *op. cit*., s. 50.

[37] Asumpt do takich tendencji wynikał ze stwierdzenia, iż poziom PKB w UE wynosi zaledwie 70% poziomu USA.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

UE, silnie dotowane i chronione, było wysoce niekonkurencyjne na rynkach światowych.

W ramach kolejnej reformy WPR wprowadzono zatem rozwiązania, które miały na celu z jednej strony przerzucić ciężar walki konkurencyjnej na rolników, a z drugiej strony umożliwić im stabilizację dochodów oraz większą swobodę decydowania o kierunkach produkcji. Dotowanie rolnictwa w UE stawało się niezależne od wielkości i kierunku produkcji, a warunkiem otrzymywania dopłat miało być prowadzenie działalności rolniczej zgodnie z wymogami ochrony środowiska oraz w sposób gwarantujący utrzymywanie gruntów rolnych w dobrej kulturze. Zreformowana WPR przyjęła szereg nowych rozwiązań, takich jak:

– jednolita płatność na gospodarstwo lub jednolita płatność regionalna niezależnie od produkcji,

– powiązanie jednolitej płatności z obowiązkiem spełniania przez gospodarstwo ustalonych standardów (zasada współzależności: *cross-compliance*),

– obniżenie kwoty należnych płatności bezpośrednich (zasada modulacji) w większych gospodarstwach i realokacja uzyskanych środków na rozwój wsi,

– wprowadzenie mechanizmu dyscypliny finansowej przez redukcję płatności bezpośrednich w przypadku przekroczenia ustalonego limitu wydatków na WPR,

– zapoczątkowanie zmian na niektórych rynkach towarowych (mleko, zboża, rośliny wysokobiałkowe, ziemniaki, susz paszowy, odnawialne źródła energii),

– zwiększenie roli, zakresu i poziomu finansowania rozwoju obszarów wiejskich.

Z punktu widzenia problematyki ochrony bioróżnorodności najistotniejsze znaczenie miała modyfikacja WPR w aspekcie rozwoju obszarów wiejskich. Po raz pierwszy w historii WPR pojawiło się jednoznaczne dążenie do wspierania rolników i wypłaty na ich rzecz kompensat finansowych nie tylko za ich produkcję (wytwarzanie żywności jako dobra strategicznego), ale również z tytułu świadczeń ponoszonych przez nich na rzecz zachowania dóbr o charakterze publicznym, np. krajobrazu, środowiska naturalnego. Jest to wyraźny kierunek wspierania ochrony bioróżnorodności. Znaczenie konieczności ochrony różnorodności biologicznej w procesie produkcji rolnej rośnie, wciąż jednak nie jest jednym z kluczowych determinantów WPR.

W 2007 r. Komisja Europejska podjęła inicjatywę poszukiwania i definiowania nowych rozwiązań, wyzwań i możliwości dalszej modernizacji i udoskonalania WPR przed jej kolejną przewidywaną reformą poprzedzoną przeglądem (*Health Check*[38]) stanu WPR po 2003 r., tj. po rozszerzeniu UE w 2004 i 2007 r.

Komisja Europejska w treści swojego Komunikatu w sprawie przygotowania do oceny funkcjonowania reformy WPR zwróciła szczególną uwagę na znaczenie

[38] Przegląd ten został zapoczątkowany Komunikatem Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego z dnia 20 listopada 2007 r. w sprawie przygotowania do oceny funkcjonowania reformy WPR, https://bip.minrol.gov.pl/Ocena-funkcjonowania-WPR-Health-Check [dostęp: 05.11.2016].

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

zmian klimatycznych, podkreśliła konieczność przygotowania konkretnych propozycji rozwiązań w ramach II filaru WPR oraz znalezienia środków na finansowanie instrumentów, które będą stanowić odpowiedź na nowe wyzwania, przed którymi staje polityka rolna. Wśród tych nowych wyzwań Komisja Europejska wprost wskazała konieczność zachowania różnorodności biologicznej[39].

Ocena ta nie naruszała podstawowych zasad WPR ustalonych na okres 2007–2013. Oznaczało to przyjęcie i akceptację zasady, że głównym wynikiem tej oceny miały być ewentualne zmiany przyjmowane do realizacji po 2013 r.[40]

Powyższa analiza historycznych zmian WPR jednoznacznie wskazuje, że do 2013 r. problematyka ochrony bioróżnorodności nie stanowiła jej zasadniczego determinantu. Podkreślić należy, że stopniowo zyskiwała ona na znaczeniu, a w okresie programowania 2007–2013 funkcjonowała już możliwość wykorzystywania środków WPR na cele ochrony różnorodności biologicznej.

OCHRONA BIORÓŻNORODNOŚCI JAKO DETERMINANTA WSPÓLNEJ POLITYKI ROLNEJ W OKRESIE PROGRAMOWANIA 2014–2020

Główne założenia WPR na lata 2014–2020, unormowane całym pakietem rozporządzeń UE[41], obejmują:

1. Przekształcenie pomocy niezwiązanej z wielkością produkcji w wielofunkcyjny system wsparcia. Etap oddzielenia dopłat rolnych od produkcji na rzecz ogólnego wsparcia dochodów rolniczych ulega przekształceniu w etap ponownego powiązania instrumentów wsparcia z określonymi celami. Płatności jednolite dla gospodarstwa ustępują miejsca systemowi płatności według poziomów obejmujących:

[39] *Ibidem*, s. 3.

[40] F. Tomczak, *op. cit*., s. 15.

[41] Obejmującym w szczególności: rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.Urz. UE L 347/487 z dnia 20 grudnia 2013 r.); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz.Urz. UE L 347/549 z dnia 20 grudnia 2013 r.); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 (Dz.Urz. UE L 347/608 z dnia 20 grudnia 2013 r.); rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz.Urz. UE z dnia 20 grudnia 2013 r., L 347/671).

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

– dopłatę podstawową do hektara,

– dodatkowe wsparcie służące wyrównaniu kosztów związanych z dostarczaniem środowiskowych dóbr publicznych, niepokrywanych przez rynek (składowa ekologiczna – „zielona"),

– płatność dodatkową dla młodych rolników,

– płatność redystrybucyjną umożliwiającą zwiększenie wsparcia na 30 pierwszych hektarów gospodarstwa,

– dodatkowe wsparcie dochodów na obszarach o szczególnych ograniczeniach naturalnych,

– pomoc powiązaną z produkcją, przyznawaną ze względów ekonomicznych lub społecznych,

– możliwość wprowadzenia uproszczonego systemu wsparcia drobnych producentów rolnych, otrzymujących mniej niż 1250 EUR.

2. Konsolidację obu filarów WPR: I filaru, obejmującego pomoc bezpośrednią i środki rynkowe, oraz II filaru, mającego na celu promowanie rozwoju obszarów wiejskich. Modulacja pomocy bezpośredniej w ramach II filaru zostaje zniesiona i zastąpiona obowiązkową redukcją płatności. Zwiększono też elastyczność między filarami: od 2015 r. państwa członkowskie mogą przesuwać kwoty pierwotnie przyznane w ramach danego filaru w obu kierunkach (do 15% z I do II filaru i do 25% z II do I filaru w przypadku niektórych państw).

3. Konsolidację narzędzi jednolitej wspólnej organizacji rynku, funkcjonujących jako sieć zabezpieczeń i stosowanych tylko w przypadku kryzysu cen i zakłóceń na rynku. Nowa jednolita wspólna organizacja rynku utworzyła ponadto nową rezerwę kryzysową na wypadek ewentualnych zakłóceń rynku.

4. Wprowadzenie bardziej zintegrowanego, ukierunkowanego i terytorialnego podejścia do rozwoju obszarów wiejskich. Przewidziano usprawnienie koordynacji działań na rzecz rozwoju obszarów wiejskich z pozostałymi funduszami strukturalnymi. Uproszczono szeroką paletę istniejących narzędzi II filaru WPR, aby skoncentrować się na wspieraniu konkurencyjności, innowacji, rolnictwa opartego na wiedzy, rozpoczynania działalności przez młodych rolników, zrównoważonego zarządzania zasobami naturalnymi i zrównoważonego rozwoju terytorialnego[42].

W ramach objętej tymi założeniami WPR na lata 2014–2020 przewidziano cały szereg instrumentów, które mogą przyczynić się do wsparcia różnorodności biologicznej.

Po pierwsze, obok systemu płatności podstawowej lub systemu jednolitej płatności obszarowej każde gospodarstwo otrzyma dodatkową dopłatę do hektara za stosowanie określonych praktyk rolniczych korzystnych dla klimatu i środowiska[43]. Państwa członkowskie muszą obowiązkowo przeznaczyć 30% puli krajowej na tego

[42] *Instrumenty WPR i ich reformy. Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej*, www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_5.2.3.pdf [dostęp: 05.11.2016], s. 3–4.

[43] Rozwiązania te wprowadzają przepisy rozdziału 3 rozporządzenia nr 1307/2013.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

typu płatności, zwane płatnościami z tytułu zazielenienia. W ramach zazielenienia premiowane są następujące działania:

– dywersyfikacja upraw: rolnik musi prowadzić co najmniej dwie różne uprawy, jeśli obszar gruntów ornych przekracza 10 ha; jeśli obszar gruntów ornych przekracza 30 ha, musi prowadzić co najmniej trzy uprawy; główna uprawa może zajmować maksymalnie 75% gruntów ornych, a dwie główne uprawy maksymalnie 95% gruntów ornych,

– utrzymywanie istniejących trwałych użytków zielonych,

– utrzymywanie „obszaru proekologicznego", zajmującego co najmniej 5% gruntów ornych gospodarstwa rolnego w przypadku gospodarstw obejmujących grunty orne o powierzchni przekraczającej 15 ha (z wyłączeniem trwałych użytków zielonych i upraw trwałych), tj. miedz śródpolnych, żywopłotów, drzew, gruntów ugorowanych, elementów krajobrazu, biotopów, stref buforowych, obszarów zalesionych, upraw wiążących azot[44].

Nieprzestrzeganie obowiązku zazieleniania, po okresie przejściowym, skutkować będzie sankcjami w postaci utraty płatności.

Po drugie, istotne znaczenie dla ochrony bioróżnorodności mają regulacje prawne odnoszące się do zasady wzajemnej zgodności[45]. Płatności bezpośrednie zależne są bowiem od przestrzegania przez rolników m.in. norm warunków agronomicznych i środowiskowych określonych przez państwo członkowskie w celu ograniczenia erozji gruntów, utrzymania struktury i bogactwa materii organicznej gruntu oraz zapewnienia minimalnego poziomu ochrony środowiska naturalnego.

Po trzecie, w nowej polityce rozwoju obszarów wiejskich na lata 2014–2020 wśród sześciu priorytetów znajduje się priorytet trzeci, którym jest odtwarzanie, ochrona i wzmacnianie ekosystemów rolnych i leśnych (różnorodność biologiczna, woda, gleba).

Tak jak w poprzednim okresie programowania, wdrażanie polityki rozwoju obszarów wiejskich polega na przygotowaniu przez państwa członkowskie (lub ich regiony) programów rozwoju obszarów wiejskich. W ramach tych programów wieloletnich realizowana jest zindywidualizowana strategia stanowiąca odpowiedź na szczególne potrzeby państw członkowskich (lub regionów), a jednocześnie na priorytety europejskiej polityki rozwoju obszarów wiejskich. Programy te opierają się na szeregu środków wybranych spośród zestawu środków europejskich wskazanych w rozporządzeniu nr 1305/2013.

Wśród środków tych na szczególną uwagę z perspektywy ochrony bioróżnorodności zasługują:

– inwestycje w rozwój obszarów zalesionych oraz poprawa stanu lasów (zalesianie i tworzenie obszarów zalesionych; tworzenie systemów rolno-leśnych; zapobieganie szkodom spowodowanym pożarami, klęskami żywiołowymi i katastro-

[44] Art. 43–46 rozporządzenia nr 1307/2013.

[45] Art. 93–101 rozporządzenia nr 1306/2013.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

fami w lasach, w tym inwazją szkodników, wystąpieniem chorób i zagrożeniami związanymi ze zmianą klimatu, oraz odtwarzanie lasów w ich następstwie),

– inwestycje służące poprawie odporności i wartości ekosystemów leśnych dla środowiska, a także zwiększeniu ich potencjału łagodzenia zmian klimatu,

– utrzymanie praktyk rolniczych mających pozytywny wpływ na środowisko i klimat oraz sprzyjających wprowadzeniu niezbędnych zmian w tym zakresie (działania rolno-środowiskowo-klimatyczne),

– płatności przeznaczone na pomoc na usługi leśno-środowiskowe i klimatyczne oraz na ochronę lasów.

Niewątpliwie ochrona bioróżnorodności stała się jednym z zasadniczych determinantów WPR na lata 2014–2020.

PODSUMOWANIE

Zreformowana współczesna WPR uwzględnia w większym niż kiedykolwiek dotychczas stopniu kwestie ochrony różnorodności biologicznej. Decydujące znaczenie dla powodzenia europejskiej strategii ochrony bioróżnorodności będzie miał jednak zakres wprowadzenia dostępnych środków WPR w życie przez poszczególne państwa członkowskie UE.

Obok respektowania i wprowadzania w życie obowiązujących przepisów WPR w zakresie ochrony różnorodności biologicznej konieczne jest także doprowadzenie do uznania wartości kapitału naturalnego przez społeczność UE w skali całej Europy, nie tylko w granicach obszarów chronionych, ale na całej powierzchni lądowej i na wszystkich akwenach.

Konieczne jest również tworzenie szczegółowych regulacji prawnych odnoszących się do tego problemu. Dla przykładu wskazać należy, że jednym z najszybciej narastających zagrożeń dla bioróżnorodności jest mnożenie się inwazyjnych gatunków obcych, które powodują istotne szkody w rolnictwie, leśnictwie i rybołówstwie UE. Prawodawca wspólnotowy dostrzegł to zagrożenie i podjął próby przeciwdziałania mu, przyjmując rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1143/2014 z dnia 2 października 2014 r. w sprawie działań zapobiegawczych i zaradczych w odniesieniu do wprowadzania i rozprzestrzeniania gatunków obcych.

Tym samym ochrona bioróżnorodności powinna stać się nie tylko jednym z podstawowych determinantów WPR, ale też innych polityk UE.

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

BIBLIOGRAFIA

Agenda 2000. For a stronger and wider Union, http://ec.europa.eu/agriculture/cap-history/agenda-2000/com97-2000_en.pdf [dostęp: 05.11.2016].

Bureau J.C., Matthews A., *EU Agricultural Policy: What Developing Countries Need to Know*, Dublin 2005.

Burke L., Reytar K., Spalding M., Perry A., *Reefs at Risk Revisted*, Washington 2011.

Cardwell M., *The European Model of Agriculture*, "Oxford University Press" 2004, **DOI: https://doi.org/10.1093/acprof:oso/9780199242160.001.0001**.

Czyżewski A., Wawrzyniak Ł., *Wspólna polityka rolna Unii Europejskiej po reformie MacSharry'ego w warunkach różnych opcji polityki gospodarczej*, „Wieś i Rolnictwo" 2004, nr 4.

Dalesman R., *A Different Kind of Country*, New York 1968.

Ecosystems and Human Well-being: Synthesis, ed. W.V. Reid, Washington 2005.

Ekonomia ekosystemów i bioróżnorodności. Raport wstępny, Wspólnoty Europejskie, 2008, http://ec.europa.eu/environment/nature/biodiversity/economics/pdf/teeb_report_pl.pdf [dostęp: 05.11.2016].

Global Forest Resources Assessment, FAO, 2005, www.fao.org/docrep/008/a0400e/a0400e00.htm [dostęp: 05.11.2016].

Hawkins B., *Plants for Life: Medicinal Plant Conservation and Botanic Gardens*, 2008, http://213.55.85.90:8080/bitstream/handle/123456789/13583/Plants%20for%20Life%20Medicinal%20plant%20conservation.pdf?sequence=1&isAllowed=y [dostęp: 05.11.2016].

Instrumenty WPR i ich reformy. Dokumenty informacyjne o Unii Europejskiej, www.europarl.europa.eu/ftu/pdf/pl/FTU_5.2.3.pdf [dostęp: 05.11.2016].

Jędrzejewski I., *Kierunki zmian w polityce rolnej EWG*, „Wieś i Państwo" 1992, nr 1.

Kalinowska A., *Konwencja o różnorodności biologicznej*, „Środowisko" 2010, nr 12(420).

Komunikat Komisji dla Rady i Parlamentu Europejskiego z dnia 20 listopada 2007 r. w sprawie Przygotowania do oceny funkcjonowania reformy WPR, https://bip.minrol.gov.pl/Ocena-funkcjonowania-WPR-Health-Check [dostęp: 05.11.2016].

Livestock's Long Shadow. Environmental Issues and Options, FAO 2006, www.europarl.europa.eu/climatechange/doc/FAO%20report%20executive%20summary.pdf [dostęp: 05.11.2016].

Living Beyond Our Means: Natural Assets and Human Well-being, ed. R.T. Watson, Washington 2008.

Maciejczak M., *Perspektywa środowiskowa reform Wspólnej Polityki Rolnej UE*, „Zeszyty Naukowe SGGW w Warszawie. Ekonomika i Organizacja Gospodarki Żywnościowej" 2010, z. 85.

McNeill J.R., McNeill W.H., *The Human Web: A Bird's-Eye View of World History*, New York 2003.

Moser M., Prentice C., Frazier S., *Wetland inventory: Overview at a global scale*, http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?rep=rep1&type=pdf&doi=10.11.214.4732 [dostęp: 05.11.2016].

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1305/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie wsparcia rozwoju obszarów wiejskich przez Europejski Fundusz Rolny na rzecz Rozwoju Obszarów Wiejskich (EFRROW) i uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 1698/2005 (Dz.Urz. UE L 347/487 z dnia 20 grudnia 2013 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1306/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. w sprawie finansowania wspólnej polityki rolnej, zarządzania nią i monitorowania jej oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 352/78, (WE) nr 165/94, (WE) nr 2799/98, (WE) nr 814/2000, (WE) nr 1290/2005 i (WE) nr 485/2008 (Dz.Urz. UE L 347/549 z dnia 20 grudnia 2013 r.).

Pobrane z czasopisma Studia Iuridica Lublinensia **http://studiaiuridica.umcs.pl**
Data: 17/11/2026 16:19:27

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1307/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające przepisy dotyczące płatności bezpośrednich dla rolników na podstawie systemów wsparcia w ramach wspólnej polityki rolnej oraz uchylające rozporządzenie Rady (WE) nr 637/2008 i rozporządzenie Rady (WE) nr 73/2009 (Dz.Urz. UE L 347/608 z dnia 20 grudnia 2013 r.).

Rozporządzenie Parlamentu Europejskiego i Rady (UE) nr 1308/2013 z dnia 17 grudnia 2013 r. ustanawiające wspólną organizację rynków produktów rolnych oraz uchylające rozporządzenia Rady (EWG) nr 922/72, (EWG) nr 234/79, (WE) nr 1037/2001 i (WE) nr 1234/2007 (Dz.Urz. UE L 347/671 z dnia 20 grudnia 2013 r.).

The Cost of Policy Inaction: The Case of Not Meeting the 2010 Biodiversity Target, eds. L. Braat, P. Brink, European Commission, Wageningen–Brussels 2008, www.globio.info/downloads/85/Report%20%20Braat%20&%20ten%20Brink%20eds%20(2008)%20The%20Cost%20of%20Policy%20Ina.pdf [dostęp: 05.11.2016].

Tomczak F., *Ewolucja Wspólnej Polityki Rolnej UE i strategia rozwoju rolnictwa polskiego*, Warszawa 2009.

SUMMARY

One of the effects of human expansion on the Earth is enormous growth of the species extinction rate. And this process leads to significant reduction of biodiversity. Meanwhile, its protection is necessary for the most elemental reasons, it means: maintenance of the action mechanisms of the living nature; maintenance of the ability of the nature to survive changes to the environment; prevention of the loss of natural values, hitherto undiscovered and unused, which constitute the basis for development and the guarantee to survive future generations. The concept of biological diversity was defined by the Convention on Biological Diversity adopted at the United Nations Conference on the Environment and Development (so called "Earth Summit") in Rio de Janeiro on 5 June 1992. The European Union is the Signatory of that Convention. Therefore, the obligations imposed on the signatories of the Convention shall be also reflected in the Common Agricultural Policy of the European Union. However, up till the year 2014 the necessity of biological biodiversity conservation did not constitute the determinant of the Common Agricultural Policy. After, at least the last development stage of CAP introduces the set of measures which benefits the protection of diversity. However, it is important that the CAP legal regulations shall be reflected in the national legal regulations of the Members of the European Union, as well as that their implementation shall be accompanied by recognition of the natural capital value by the European Union community.

Keywords: biodiversity; biodiversity conservation; rural development; the Common Agricultural Policy